

*Черноградская Нюргуяна Петровна Учитель-логопед
МБДОУ №70 “Кэрэчээнэ” с.Хатассы ГО Якутск
Иванова Александра Николаевна Воспитатель
МБДОУ №70 “Кэрэчээнэ” с.Хатассы ГО Якутск*

Саха сириҥ кыһына

Саха сириҥ кыһына - бу аан дойдуга ханна да суох ураты кэм. Биһиги дойдубутугар кыһын диэн судургутук тымныы кэм эрэ буолбакка, бу-дириҥ ис хоһоонноох үһүйээннэр, үйэлэртэн кэлбит үгэстэр уонна айылҕаны кытта туруулаһыы кэмэ.

Саха итэҕэлигэр кыһын Тымныы оҕуһун кытта сибээстээх. Номох быһыытынан, бу дыккы оҕус Хотугу Муустаах акыйаантан тахсан кэлэр. Кини Муоһа үүнэрин тухары тымныы күүһүрэн иһэр. Ахсынныы уонна тохсунньу ыйдарга тымныы оҕус бэйэтин күүһүн мунутуур таһымыгар тиэрдэр. Кини тыһа туман буолан сири бүрүйэр, оттон хаамытыттан сир иһэ тонор. Олунньу ыйтан оҕус муоһа тостон, тымныы сыһа намтаабытынан барар. Бу- айылҕа уонна кэм солбуйсуутун көрдөрөр саха норуотун биир саамай кэрэ үһүйээнэ буолар.

Кыһын Саха сиригэр салгын хамсаабат курдук буолар, ол эрэри сорох кэмнэ сытыы тыал үрэн, тымныыны өссө күүһүрдэр. Саха киһитэ тымныыны кытта охсуспат, кини тымныыны кытта дьүөрэлэһэн олорорго үөрэммит. Сытыы тыал сирэйи-хараҕы сии сылдыар кэмигэр,саха ичигэс таһаһа - таба тыһа этэрбэс, саарба бэргэһэ, саҕыннах- киһини араначчылыыр. Тымныы киһини чингэтэр, санаатын күүһүрдэр уонна тулуурдаах буоларга үөрэтэр.

Кыһынны олох - дьаһах биир саамай тутуу үлэтэ-муус ылыы.Сахалар былыр-былыргыттан ыраас муус уутун иһэллэр. Күөлтэн муус ылыы-бу күүстээх дьон үлэтэ. Мууһу эрбээн, хайытан таһааран, дьиэ таһыгар сааһылаан кэбиһэллэр. Бу муус кыһын тухары дьиэ кэргэни ыраас, чэбдик уунан хааччыйар. Муус ылыы үгэһэ билигин да тыа сиригэр сүрүн үлэ буолан хаалар.

Муус уута-доруобуйаҕа туһалаах, айылҕаттан бэриллбит бэлэх курдук сыаналанар.

Саха сириҥ кыһына бу тургутуу кэмэ. Ол эрэри, бу кэмнэ биһиги айылҕабыт кэрэтин,үһүйээннэрбит дириҥин уонна дьоммут хорсун быһыытын өссө күүскэ билэбит. Тымныы оҕус муоһа тулуур диэри, сытыы тыалы утары хааман, муус уутун иһэн, саха киһитэ бэйэтин кыаҕын уонна дууһатын байытар.